

ОСОБЛИВА ФОРМА НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Степан Злупко. *Наукові діалоги*. — Львів: Тріада плюс, 2005. — 704 с.

Характерною прикметою розвитку української науки на зламі ХХ—ХХІ ст. є свобода вибору і творчості, що сприяє пошукам наукової істини. Яскравим тому підтвердженням можуть бути «Наукові діалоги» Степана Злупка, що охоплюють період 1990—2004 років. У цьому виданні вміщені рецензії та дискусійні матеріали, які стосуються різних напрямів наукового знання.

Як відзначається у «Слові упорядника», логико-структурна побудова «Наукових діалогів» може декому видатися не надто переконливою і вмотивованою, однак не можна заперечити того, що перед нами — документи нелегкого шляху до істини, які утверджують потужний потенціал справедливості, гуманізму і демократизму у науці. Про це говорить і автор «Діалогів» у вступі, з'ясовуючи роль такої форми у розвитку наукового знання. Невипадково наукове спілкування у вигляді діалогів бере свій початок ще в епоху античності (у цьому контексті варто згадати знамениті «Діалоги» Платона).

Книга С. Злупка складається з восьми розділів, перший із яких присвячений економічній теорії та методології економічної науки. Пояснюється це насамперед тим, що на початку формування національної економіки в Україні економічна теорія опинилася в кризовому стані. Адже протягом попередніх десятиліть ця теорія спиралася на матеріалістичну телеологію і застарілий потенційно-методологічний апарат, за який чіплялися економісти-консерватори. Подолання консерватизму в теорії та економічній практиці — необхідна умова подальшого розвитку економічної науки, підвищення її ролі у трансформаційних процесах на соціально-ринкових засадах.

Про це переконливо говорить автор «Наукових діалогів». Одним із аргументів на користь розвитку економічної теорії є використання теоретичної спадщини попередників, зокрема українських економістів. Про це йдеться у діалогах, присвячених економічній історії та історії економічної думки. У цьому контексті наведено низку фактів, що свідчать про новаторські теорії українських економістів минулого, які замовчувалися за часів тоталітаризму. Через це і сучасне покоління вітчизняних економістів слабо обізнане з новаторськими ідеями своїх співвітчизників. Ця ніша значною мірою заповнюється фактологією «Наукових діалогів» Степана Злупка, у третьому розділі яких розкривається суть національної економі-

ки, окреслюються перспективи її розвитку. Поданий тут матеріал висвітлює особливості перехідної економіки в Україні, які недостатньо досліджені науковцями. Не рідко перехід від планово-директивної до соціально-ринкової економіки трактується для різних країн за однаковою схемою, що веде у глухий кут, позбавляє пояснення і висновки надійної наукової основи та практичної значущості.

Окремі складові формування національної економіки України розкриваються через з'ясування проблем регіонології. Ця наука нині перебуває на стадії становлення. Отже, матеріали, вміщені в «Наукових діалогах», стосуються і розвитку регіонології як науки, і соціально-економічної практики Української держави. Цікавими є і роздуми з приводу ролі фінансової науки і політики в Україні. Цінним розділом видання слід вважати той, де обговорюється взаємодія культури та економіки. З приводу цього можна сказати, що без відповідного культурного наповнення важко сподіватися на ефективне здійснення реформ у сфері економіки. Однак розуміння цього факту ще не є всеосяжним. До того ж культуру часто зводять до її мистецьких форм, забуваючи про те, що найглибшим проявом культури народу є його господарська діяльність. Культурна самоідентифікація — це стимул до економічного новаторства і вод-

ночас оберіг самобутності нації у глобалізованому світі.

Розділ «Культура і економіка» дає підстави твердити про те, що в «Наукових діалогах» цей аспект економіки розглядається вперше. Це можна сказати і про розділ «Екогенологія й екологічна безпека». Причому слід відзначити, що Степан Злупко вперше ввів поняття «екогенологія», створив навчальний посібник «Основи екогенології» (Львів, 2003). Засадничі положення цього новаторського наукового напрямку автор відстоює у своїх діалогах з іншими науковцями.

Останній, восьмий, розділ книги присвячений проблемам науки, освіти і патріотичного виховання, і він вирізняється не тільки науковим наповненням, а й патріотичною пристрасстю. Автор «Наукових діалогів» непримиренно ставиться до будь-яких спроб фальсифікації наукової правди й об'єктивної реальності. Спираючись на погляди видатних українських мислителів — Івана Франка, Михайла Тугана-Барановського та інших, учений стверджує, що найголовнішим є любов до Батьківщини. На цих засадах і ґрунтуються «Наукові діалоги», які за своїм змістом, спектром охоплених проблем та іншими цінними ознаками є помітним внеском в українське наукознавство.

М. ДОЛІШНИЙ,
академік НАН України (Львів)